

*Dictionnaire Encyclopédique de la Bible*. Publié sous la direction du Centre: Informatique et Bible, Abbaye de Maredsous. Responsables scientifiques: P.-M. Bogaert – M. Delcor – E. Lipiński – R. Martin-Achard – J. Ponthot. [Turnhout 1987] ss. 33 + 10nbl + 1363. Brepols.

Mija 50 lat, jak zaczął się ukazywać, w kolejnych fascykułach, a potem w podręcznym wydaniu książkowym, w Niderlandach sławny leksykon biblijny pod red. A. van den Borna (*Bijbels Woordenboek*. Roermond 1941-50). O jego popularności świadczy fakt, że wkrótce został przełożony na j. francuski i włoski, a także przepracowany na nowo po niemiecku (*Bibel-Lexikon* H. Haaga) i po angielsku (*Encyclopedic Dictionary of the Bible* L. F. Hartmanna). Omawiany tutaj *Słownik* jest nową, całkowicie zmienioną wersją edycji francuskiej dzieła A. van den Borna z roku

1960. Został on przygotowany przez zespół – Centrum: Informatyka i Biblia, działający w belgijskim opactwie benedyktyńskim Maredsous pod kierownictwem ojca R. F. Poswicka. Nad stroną merytoryczną przedsięwzięcia czuwała wymieniona na stronie tytułowej komisja naukowa. Figuruje w niej sześciu światowej sławy biblistów kręgu języka francuskiego, reprezentujących różne wyznania. Z tego względu można prezentowane dzieło nazwać ekumenicznym, w pełnym znaczeniu tego słowa. Podobnie jak francuska Biblia ekumeniczna (TOB) dowodzi ono, że bibliści chrześcijańscy od czasów Soboru mówią wspólnym językiem.

Lista współpracowników (s. 7) zawiera 111 nazwisk, wśród nich jest tylko 18 autorów z dawnego zespołu *Słownika* A. van den Borna. W ogromnej większości są to nadal egzegeci holenderscy, belgijscy i francuscy, ale nie tylko. Z satysfakcją dostrzegamy w tym wykazie trzy nazwiska polskie: Edward Lipiński, od 30 lat pracujący w Belgii, Jerzy Chmiel (PAT) i Stanisław Mędała (ATK). Jest to skromny znak obecności polskich biblistów w międzynarodowym środowisku nauki.

Nowe wydanie *Słownika encyklopedycznego* zawiera 3750 haseł (w pierwszym było ich 3000), z których 85% opracowano zupełnie na nowo. Wielką pomocą dla korzystających z tego dzieła jest ok. 13 tys. pozycji bibliograficznych, uzupełniających poszczególne hasła. Jednolity sposób cytowania osiągnięto dzięki danym zgromadzonym w banku informacji ośrodka komputerowego w Maredsous. Centre: Informatique et Bible dysponuje również szerszą wersją *Słownika*, dostępną na dyskietkach. Wykaz kilkuset dodatkowych haseł, pominiętych w wersji drukowanej, zamieszczono na s. 19. Technika komputerowa, nieodzowna dziś we wszelkich wydawnictwach encyklopedycznych, umożliwia również zastosowanie jednolitego systemu podziału haseł, odsyłaczy i skrótów bibliograficznych. Wykaz skrótów, pięć razy obszerniejszy niż w poprzednim wydaniu, obejmuje s. 12-18. Wielką wartość przedstawia tablica chronologiczna (s. 20-28) obejmująca ponad trzy tysiąclecia historii starożytnej Syrii-Palestyny na tle wydarzeń dokonujących się w krajach sąsiednich (Egipt, Mezopotamia, Persja, Rzym i Grecja). Absolutną nowością, możliwą również dzięki komputeryzacji, jest wreszcie kompletny indeks toponimów biblijnych (s. 29-33), połączony z zestawem map (I-V). Ułatwia on lokalizację miejsc wzmiankowanych w Biblii. Pytajnik, często pojawiający się w tym wykazie, sygnalizuje niepewność archeologów w danym przypadku.

Po wstępie, obejmującym 33 strony i V map, następuje alfabetyczny zestaw haseł typu encyklopedycznego. Informacje dotyczą wszystkich ksiąg biblijnych, wszystkich nazw geograficznych i etnicznych występujących w Biblii, wszystkich postaci biblijnych (poza tymi, które pojawiają się tylko w spisach). Wykaz obejmuje również wszystkie zwierzęta, rośliny i minerały świata biblijnego, przedmioty codziennego użytku, instytucje polityczne i społeczne, języki biblijne, główne pojęcia teologii i antropologii, a zwłaszcza religii Izraela. Znajdujemy w nim także podstawowe wiadomości z krytyki biblijnej i archeologii. Dobór haseł liczy się ze współczesnym adresatem; stąd też widoczne jest nastawienie ekumeniczne autorów, dialog nie tylko wewnątrzkościelny, ale również z judaizmem, islamem i z niewierzącymi. Bardzo wartościowe są wiadomości o starożytnych, średniowiecznych i współczesnych przekładach Biblii. Te ostatnie winny zawierać informacje „z pierwszej ręki”, co pozwoliłoby uniknąć licznych nieścisłości, jakie wkrały się np. do hasła „Versions polonaises” (s. 1336).

Wydawcy *Słownika* zapowiadają opracowanie tomu uzupełniającego. Ma on zawierać materiał ikonograficzny, dostępny dzięki ostatnim odkryciom. Ilustracje połączone z odpowiednim komentarzem stanowią wielką pomoc w zrozumieniu orędzia Biblii. Ponadto będzie ten tom zaopatrzony w mapy, indeksy słów hebrajskich i greckich, narzędzia bibliograficzne, a także antologię tekstów pozabiblijnych związanych z historią biblijną. Zespół redakcyjny wyraża nadzieję, że prace te przyczynią się do zainteresowania Pismem św. szerszego kręgu czytelników.

Prezentowane dzieło, zainicjowane przez mały zespół z Maredsous przypomina o konieczności opracowania podobnego leksykonu w języku polskim. *Podręczna encyklopedia biblijna* z roku 1960, dziś jest zupełnie przestarzała. Skoro ks. prof. Dąbrowski zdołał wówczas dokonać w szybkim czasie i z garstką współautorów tak wielkiego dzieła, to przy obecnych możliwościach technicznych i przy współpracy setki polskich biblistów stać na wiele więcej. Potrzeba tylko autorytetu, który silną ręką poprowadzi dzielny zastęp indywidualistów.

*Ks. Antoni Tronina*